

4. Єракова Л. Розвиток рухових якостей школярів інвалідів залежно від ступеню втрати зору // Молода спортивна наука України: Зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. — Львів: НВФ “Українські технології”, 2004. — Вип. 8. — Т. 1. — С. 137 — 141.
5. Коваленко А. А. Современное состояние научных исследований в спортивных танцах // Спортивные танцы. — 2001. — № 1. — С.11–15.
6. Козіброда Л. Теоретичне обґрунтування методики фізичного виховання дітей з функціональними порушеннями зору // Молода спортивна наука України: Зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. — Львів: НВФ “Українські технології”, 2003. — Вип. 7. — Т. 1. — С. 376–380.
7. Королёва Е.А. Танец, его происхождение и методы исследования (по работам зарубежных учёных XX века) // Советская этнография. — 1975. — № 5. — С. 147–155.
8. Цюпак Ю., Цюпак Т., Ніфака Я., Гнітецький Л. Особливості фізичного розвитку та фізичної підготовленості дошкільнят з вадами зору // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні: Зб. наук. праць. — Рівне: РВЦМ Міжнародного університету “РЕГ” імені Степана Дем’янчука, 2003. — С. 192–197.
9. Moor A. International Council of Ballroom dancing and official board of ballroom dancing: The world dance programme. — London: Kingston-on-Thames, 1986. — 332 p.
10. Wiczysty M. Tanczyc moze kazdy — E.: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1986. — 327 s.

Сергій ГУМЕНЮК

СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ГУМАНІЗМУ ВЧИТЕЛЯМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

Розглядаються результати анкетування вчителів фізичної культури загальноосвітніх шкіл І–ІІІ ступенів Західного регіону України з метою визначення стану реалізації принципу гуманізму в процесі фізичного виховання школярів.

Проголошення державної незалежності України та перехід від тоталітарного до демократичного суспільства вимагає реформування усіх сторін життєдіяльності людини. Стратегічний напрям суспільних змін у нашій державі зафіксовано в Конституції України [1]. Так, у статті 3 людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Зміст і спрямованість державної політики визначають гарантії прав і свобод людини. Стаття 23 Конституції орієнтує на виховний ідеал сучасного українського суспільства. З одного боку, громадянин реалізує своє право на вільний розвиток особистості, а з іншого — поважає право на вільний розвиток всіх людей та має обов’язки перед суспільством. Ці позиції справляють визначальний методологічний вплив на систему освіти та виховання. У зв’язку з цим стають пріоритетними соціальні та педагогічні проблеми гуманізації навчально-виховного процесу, зокрема, й у сфері фізичної культури.

Важливим чинником у цьому аспекті є прийняття в 2004 р. Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту в Україні, що орієнтує наше суспільство на поетапне формування ефективної моделі розвитку фізичної культури і спорту на демократичних і гуманістичних засадах, а також формування гуманістичних цінностей молоді та створення умов існування для її всебічного, гармонійного розвитку [2].

Ми не виявили публікацій, що теоретично обґрунтовують шляхи реалізації принципу гуманізму в процесі фізичного виховання школярів, які дозволяють вирішувати не тільки специфічні, а й загальні завдання соціальної системи виховання.

Це актуалізує наше дослідження, *метою* якого є виявлення стану взаємовідносин суб’єктів процесу фізичного виховання з позицій гуманізму.

Для виявлення стану гуманізації процесу фізичного виховання нами проводилось опитування вчителів фізичної культури загальноосвітніх шкіл (ЗОШ) І–ІІІ ступенів Західного регіону України, за допомогою групового анкетування напівзакритого типу. В опитуванні взяли участь 200 вчителів чоловічої і жіночої статі.

Анкета складалася з трьох частин: вступної, демографічної та основної. У вступній частині була представлена інформація про завдання дослідження і його значення для теорії і практики фізичного виховання, роль правдивості відповідей респондента та анонімність

анкети. В демографічній частині з'ясовувалась паспортна характеристика вчителів фізичної культури.

Основна частина анкети складалася з питань, покликаних визначити взаємовідносини вчителів та учнів у процесі фізичного виховання. Питання цієї частини умовно були поділені на три групи.

До першої групи входили питання, що визначали, як на думку вчителів учні ставляться до уроку фізичної культури.

У процесі аналізу результатів анкетування виявлено різний інтерес до занять з фізичної культури. Так, на питання “Чи подобається учням займатися на уроках фізичної культури?” 71% вчителів дали позитивну відповідь, 6,5% вчителів — відповіли “Ні”, а 22,5% — “Інколи”.

Причиною відсутності такого бажання може бути стиль проведення уроку фізичної культури, оскільки, як свідчить опитування, 13% вчителів використовують авторитарний стиль, 79% — дотримуються демократичного ведення уроків, ліберальний стиль властивий 8% вчителів.

На запитання “Чому учні відвідують Ваші уроки фізичної культури?” 49% відповіли, що учні усвідомлюють необхідність займатися фізичною культурою, 18% — заради успішності в навчанні, на думку 33% — учні виконують один із своїх обов'язків.

Варто звернути увагу на те, що 88,5% вчителів провідним чинником підвищення продуктивності уроків фізичної культури і на зростання інтересу до них вважають покращення матеріально-технічної бази та спортивного інвентаря. 11,5% респондентів відповіли, що учні одержали б задоволення від занять на уроках, коли б змінилося ставлення вчителя до них.

Друга група питань була спрямована на виявлення гуманних взаємовідносин між вчителями та учнями в процесі фізичного виховання.

У результаті аналізу відповідей на цю групу питань (рис. 1) з'ясовано, що в сучасній школі, нажаль, не рідко можна зустріти антигуманні прояви ставлення вчителів фізичної культури до учнів. Про це свідчать наші спостереження та відповіді вчителів. 53% з них визнали, що використовують антигуманні методи покарання на уроках. Як покарання використовують переважно додаткові фізичні навантаження, а 58,5% вчителів підтвердили, що на уроках ображали учнів своїми діями.

Причини, через які вчителі фізичної культури ображали учнів на уроках, дуже різноманітні. Найбільша кількість вчителів (75%) визнали образливе ставлення через “недостатню старанність учнів”; значно менше (14%) відзначили, що причиною були “особисті непорозуміння чи образи”; у 6% конфліктні ситуації виникали через “особисті погляди чи переконання”; мали були також образи через “фізичні вади” та “батьків учня” — по 2,5% відповідно.

Варто зауважити, що, на думку респондентів, 21,5% учнів “Інколи” задоволені ставленням вчителів фізичної культури до себе, а 4,5% школярів незадоволені такими взаємовідносинами.

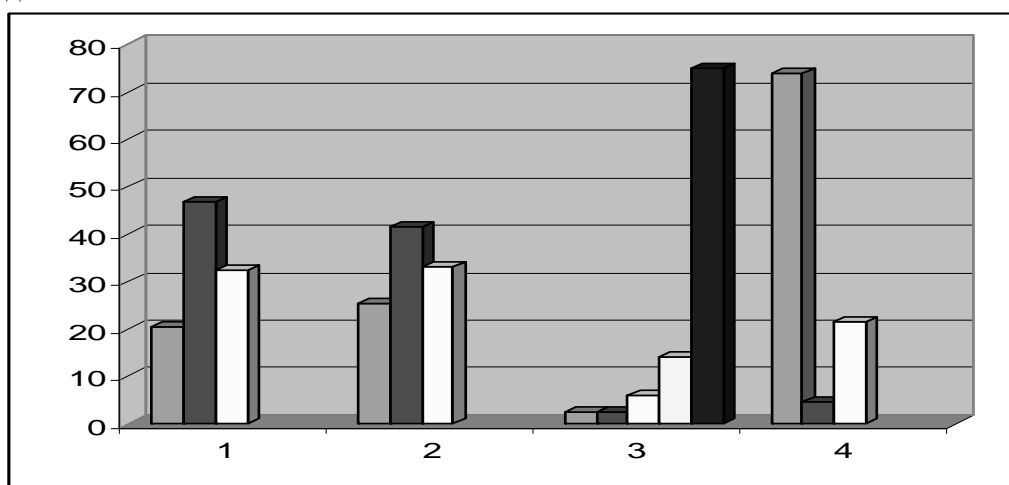

Рис. 1. Взаємовідносини між вчителями фізичної культури і учнями.

Примітка:

1. Чи використовуєте Ви фізичні покарання або додаткові фізичні навантаження у процесі занять фізичною культурою і спортом?
2. Чи траплялися випадки, коли Ви ображали учнів під час проведенні уроків фізичної культури?
3. З яких причин Ви ображали учнів?
4. Чи задоволені учні Вашим ставленням до них?

Питання третьої групи визначали, чи реалізують учителі фізичної культури принцип гуманізму на сучасному етапі розвитку вітчизняної шкільної системи.

Опрацювавши відповіді третьої групи питань (рис. 2) ми визначили, що принцип гуманізму реалізують на уроках фізичної культури не всі педагоги. На думку 63% вчителів, вони діють відповідно до вимог цього принципу, 11% респондентів відповіли, що не реалізують принцип гуманізму при проведенні уроків взагалі; а 26% педагогів стверджують, що роблять це “Інколи”.

Водночас 83,5% вчителів фізичної культури вважають, що навчально-виховний процес повинен будуватися на засадах принципу гуманізму; 15% опитаних лише частково погоджуються з такою думкою; не згодні з нею 1,5% опитаних вчителів.

Більша половина респондентів (76%) вважають, що особисті інтереси учнів щодо рухової активності на уроках фізичної культури вони враховують; 20% вчителів беруть до уваги особисті інтереси учнів “Інколи”; 4% опитаних ігнорують ці інтереси.

Треба зауважити, що 44% вчителів фізичної культури лише “Інколи” надають можливість учням формувати зміст навчально-виховного процесу, підбирати засоби і форми занять; 16,5% стверджують, що не надають такої можливості взагалі; про наявність такого права в їхніх учнів вказують 39,5% респондентів.

Майже половина (49%) вчителів вважають, що вони прислухаються до побажань учнів під час проведення уроків фізичної культури, “Інколи” це роблять 42% і не прислухаються 9% вчителів.

Необхідно звернути увагу на те, що 8,5% школярів не залучаються вчителями до проведення фрагментів уроку фізичної культури; 26,5% учнів “Інколи” мають таку можливість; залучають учнів до проведення фрагментів уроку 65% вчителів.

Трохи більше третини (39,5%) вчителів вважають, що вони створили умови для розвитку не тільки фізичних, а й духовних здібностей учнів; частково створити такі умови вдалося 44,5% вчителів; 16% стверджують, що не створили умов для гармонійного розвитку особистості учня.

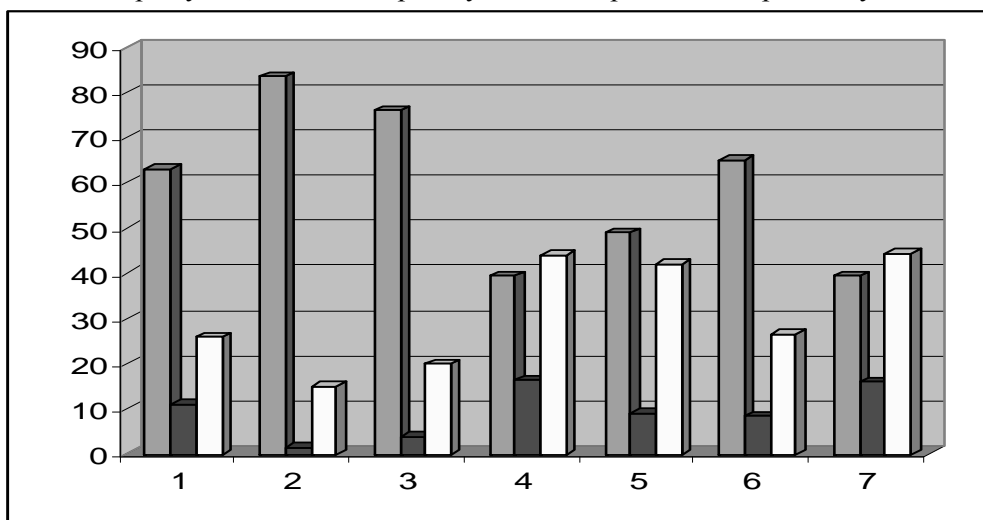

Рис.2. Реалізація принципу гуманізму вчителями фізичної культури.

Примітка:

1. Чи реалізуєте Ви принцип гуманізму при проведенні уроків фізичної культури?
2. Чи згодні Ви, що навчально-виховний процес повинен базуватися на принципі гуманізму?
3. Чи враховуєте Ви особисті інтереси учнів щодо рухової активності при проведенні уроків фізичної культури?

4. Чи надасте Ви можливість учням брати активну участь у формуванні змісту, підборі засобів, виборі форм занять?
5. Чи прислухаєтеся Ви до побажань учнів, навіть якщо вони відмовляються виконувати Ваші вказівки чи розпорядження?
6. Чи залучаєте Ви учнів до проведення фрагментів уроку фізичної культури?
7. Чи створені Вами умови, за яких учні змогли би повною мірою реалізувати свої фізичні і духовні здібності на уроках фізичної культури?

Найбільш ефективна педагогічна концепція, на думку О. Бондаревської, будується на принципі гуманізму [4]. Така організація навчальної діяльності учнів дозволяє гуманізувати процес фізичного виховання і виховати гуманні якості в учнів, покращити взаємовідносини між вчителями та школярами, а також між окремими учнями [3].

Таким чином, на думку абсолютної більшості (98,5%) педагогів, навчально-виховний процес з фізичної культури в ЗОШ повинен будуватися на принципі гуманізму. Цей принцип на практиці реалізує 63% опитаних нами вчителів фізичної культури.

Подальші наші кроки у дослідженні проблеми реалізації принципу гуманізму в процесі фізичного виховання передбачають розроблення педагогічних умов гуманізації процесу фізичного виховання та виховання гуманних якостей особистості учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. — Харків: Фоліо, 2003. — 47 с.
2. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту // Офіційний вісник України. — 2004. — № 39. — С. 23.
3. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2004. — 272 с.
4. Бондаревская Е.Н. Гуманистическая парадигма личностно-ориентированного воспитания // Педагогика. — 1997. — № 4. — С. 2–7.

Роман РИМИК

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Подано педагогічні умови ефективної реалізації авторської програми професійно-прикладної фізичної підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів за профілем «радіотехніка», позитивно вплинула на професійне формування майбутніх фахівців.

Високий рівень сучасної техніки і технологій, постійне підвищення інтенсивності професійної діяльності вимагає відповідної підготовленості людини [5].

Багатьма зарубіжними і вітчизняними теоретиками з філософських і соціальних проблем науки і техніки ставиться питання про необхідність вживання заходів для підвищення рівня не тільки професійних знань, а й загальної культури людини праці, зокрема, забезпечення її психофізичної підготовки для адаптації до нової техніки і технологій. Цьому сприяють заняття фізичною культурою, які позитивно впливають на організм людини.

Спеціальна фізична підготовка учнів професійно-технічних навчальних закладів має прикладний характер і професійну спрямованість, тому її називають професійно-прикладною фізичною підготовкою (ППФП). Основне призначення ППФП — спрямований розвиток і підтримання на оптимальному рівні психічних і фізичних якостей фахівця, до котрого висуваються вимоги конкретної професійної діяльності, а також вироблення функціональної стійкості організму до умов цієї діяльності і формування прикладних рухових умінь і навичок.

Втілюючи у життя принцип зв'язку фізичного виховання з трудовою діяльністю, ППФП істотно впливає на підвищення якості професійного навчання і скорочення термінів оволодіння трудовими навичками, створюючи передумови для високої працездатності [3; 10].

У теорії і методиці фізичної культури можна помітити певну настороженість щодо використання неспецифічних, нових і нетрадиційних засобів та недостатню